

EEN WERELD NA PLASTIC

INVESTEREN IN CIRCULAIRE OPLOSSINGEN

Van de toppen van de Mount Everest tot de diepste oceaantrog: plastic is overal. Wat begon als een technologisch wondermateriaal is uitgegroeid tot een van de meest wijdverspreide vervuilers van onze tijd. De schaal en reikwijdte van plasticvervuiling vormen een groeiende, maar nog altijd onderschatte bedreiging voor mens en milieu. Kapitaal heeft altijd een bepalende rol gespeeld in hoe ons economische systeem zich ontwikkelde – en speelt die rol ook in oplossingen voor de plasticcrisis.

Een veelzijdig probleem

Plastic is licht, goedkoop, multifunctioneel – en vrijwel onverwoestbaar. Precies deze eigenschappen maken het zo aantrekkelijk voor industrieel gebruik, maar ook zo problematisch zodra het zijn functie verliest. Sinds 1950 is de wereldwijde plasticproductie exponentieel toegenomen. Zonder maatregelen wordt tegen 2060 naar verwachting tot meer dan een miljard ton per jaar geproduceerd.

Wereldwijd wordt slechts een schamele tien procent van al het afgedankte plastic gerecycled. In Nederland ligt dat iets hoger (20–25%), maar ook hier eindigt het merendeel op de stort of in de verbrandingsoven. Of erger nog: het wordt geëxporteerd naar landen met minder strenge milieunormen, waar het vaak in rivieren, de bodem of lucht terecht komt.

Voor al de opmars van wegwerpplastic – denk aan flessen, verpakkingen, rietjes en maaltijdverpakkingen – draagt bij aan deze ongekende vervuiling. Veertig procent van al het plastic wordt gebruikt voor verpakkingen, waarvan 95 procent slechts één keer gebruikt wordt. Dat betekent: een gebruiksduur van minuten, gevolgd door een vervuilingduur van eeuwen.

Wat jarenlang vooral een milieuprobleem leek, wordt nu ook steeds vaker gelinkt aan volksgezondheid. Microplastics zijn aanwezig in de lucht die we inademen, in drinkwater, voedsel en daardoor ook in menselijke weefsels. Er zijn microplastics aangetroffen in ons bloed, onze hersenen, moedermelk en beenmerg. De exacte gezondheidseffecten hiervan zijn nog

niet volledig bekend, maar vroege aanwijzingen voor ontstekingsreacties, cardiovasculaire aandoeningen en verstoringen van het immuunsysteem zijn zorgwekkend.

Bovendien is de plasticproductie zelf is nauw verbonden met het gebruik van fossiele brandstoffen – en daarmee met de klimaatcrisis. Meer dan 98% van alle plastics wordt gemaakt uit olie, gas of steenkool. De sector is verantwoordelijk voor ruim 2 miljard ton CO₂-uitstoot per jaar – meer dan heel Rusland uitstoot. Daarbovenop komen de effecten van chemische toevoegingen. In het plastic zelf zitten tienduizenden chemische stoffen, zoals kleurstoffen, weekmakers, brandvertragers en stabilisatoren. Slechts een klein deel daarvan is gereguleerd of onderzocht op toxiciteit, terwijl ze via afvalverbranding of lozing wel terecht komen in lucht, water en bodem.

Geen afvalprobleem, maar een systeemfout

De plasticcrisis is geen geïsoleerd probleem, maar een uitwas van het huidige lineaire economische model: grondstoffen worden gewonnen, verwerkt, gebruikt en vervolgens weggegooid. De motor achter deze cyclus is een markteconomie die draait om groei en consumptie, maar te weinig rekening houdt met milieuschade en sociale kosten. In een dergelijk systeem blijven opruimen en recyclen waardevol, maar in essentie ook slechts symptoombestrijding. Zolang productie en consumptie blijven groeien, is het dweilen met de kraan open. Wat nodig is, is een verschuiving naar een circulair model – waarin afval niet de norm is, maar de uit-zondering.

De rol van investeerders

Kapitaal speelt een sleutelrol in deze transitie. Waar geld naartoe stroomt, groeit capaciteit, innovatie en marktacceptatie. Impactgerichte investeerders kunnen hun vermogen inzetten om structurele oplossingen te versnellen – of juist om schadelijke praktijken uit te sluiten. Daarbij is het belangrijk dat investeringsstrategieën zich niet alleen op downstream-praktijken richten (zoals recycling), maar ook upstream: naar het voorkomen van plasticgebruik via preventie, vermindering en hergebruik.

Thematische allocatie: investeren langs de R-ladder

Een nuttig hulpmiddel hierbij is de zogeheten R-ladder. Deze rangschikt strategieën voor grondstoffengebruik van hoog naar laag, op basis van positieve impact. Hoe hoger op de ladder, hoe effectiever de strategie – en hoe groter de bijdrage aan een circulaire economie.

Refuse

De meest impactvolle strategie tegen plastic-

vervuiling is het voorkomen ervan. Refuse – het actief vermijden van onnodig plasticgebruik – vraagt om fundamentele veranderingen in ontwerp, distributie en consumptie. Investeerders kunnen hieraan bijdragen door te investeren in bedrijven die plastic volledig overbodig maken: denk aan verpakkingsvrije retailconcepten, refill- en hergebruiksystemen, of digitale diensten die fysieke producten vervangen. Ook innovatieve productvormen zoals zeepbars of schoonmaaktabletten i.p.v. vloeibare middelen passen binnen deze benadering.

Reduce

Reduce richt zich op het terugdringen van plasticgebruik door efficiënter ontwerp, lagere volumes en alternatieve materialen. Voor investeerders liggen er kansen in bedrijven die verpakkingen ontwikkelen met een aantoonbaar kleinere ecologische voetafdruk. Bedrijven kunnen plasticgebruik terugdringen door zowel alternatieve materialen te gebruiken als hun verpakkingen slimmer te ontwerpen. Compacte vormen zorgen voor efficiënter transport: ze nemen minder ruimte

in, stapelen beter en vervoeren minder lucht. Tegelijkertijd helpt materiaalreductie om het grondstoffengebruik zelf terug te brengen, bijvoorbeeld via ultradunne folies of lichtere flessen die dezelfde functie behouden. Ook in de productformules ontstaan innovaties, zoals geconcentreerde middelen die minder volume innemen en daardoor minder verpakking vereisen.

Reuse

In sommige gevallen zijn plastic toepassingen (voorlopig) nog onvermijdelijk. In die situaties verschuift de aandacht naar hergebruik: door producten of verpakkingen meerdere keren te gebruiken in plaats van eenmalig, wordt niet alleen afval voorkomen, maar ook het gebruik van grondstoffen aanzienlijk verminderd. Denk aan hervulbare of navulbare verpakkingen, of modulaire producten met vervangbare onderdelen.

Recycling

Voor plastic dat niet kan worden hergebruikt, vormt recycling een alternatief. Hierbij heeft hoogwaardige recycling, waarbij materialen hun oorspronkelijke functie behouden en opnieuw kunnen worden ingezet zonder kwaliteitsverlies, de voorkeur. Dus: een PET-fles die opnieuw een PET-fles wordt, in plaats van een bloempot of isolatiemateriaal (*downcycling*).

Hoogwaardige recycling is technisch steeds beter mogelijk, maar in de praktijk nog beperkt toepasbaar. Mechanische recycling werkt goed voor schone en homogene stromen zoals PET-flessen, maar is minder geschikt voor complexe of vervuilde plastics. Chemische recycling kan in theorie ook gemengde afvalstromen verwerken, maar kent nog technische, energetische en economische uitdagingen. Bovendien ontbreekt het vaak aan ontwerpstandaarden, logistieke infrastructuur en de juiste marktprikkels om gesloten kringlopen te realiseren.

Effectieve hoogwaardige recycling vereist dat producten van meet af aan worden ontworpen

voor circulariteit: opgebouwd uit zuivere, eenvoudig scheidbare materialen en vrij van schadelijke additieven. Ook de locatie van recycling is van belang: hoe dichterbij de bron, hoe kleiner de kans op transport-emissies, materiaalverliezen of afvalexport naar landen zonder verwerkingscapaciteit.

Recover

De onderste treden van de R-ladder zijn onwenselijk. Bij *recover*, ofwel het verbranden van plastic voor energierecuperatie, gaan waardevolle grondstoffen onherroepelijk verloren en komt bovendien veel CO₂ vrij. Hetzelfde geldt voor *landfilling*, het storten van plasticafval, waarbij materialen letterlijk uit de kringloop verdwijnen en vaak eindigen in het milieu. Beide strategieën zijn symptomatisch voor een lineair systeem waarin afval de norm is.

Beleggingsfondsen in het plasticdomein

Diverse typen fondsen zetten zich actief in voor het terugdringen van plasticvervuiling – soms expliciet, soms als onderdeel van bredere thema's zoals oceaangezondheid, circulaire economie of klimaatactie. Hoewel deze fondsen waardevolle kansen bieden om bij te dragen aan een plasticarme toekomst, zijn niet alle proposities even effectief. Veel initiatieven richten zich op het verwerken of hergebruiken van plastic nadat het al in omloop is gebracht en laten de daadwerkelijke bron van het probleem ongemoeid. Zulke oplossingen verlichten de druk, maar veranderen niets aan het systeem waarin plastic structureel wordt overgeproduceerd en verspild.

Andere strategieën voor investeerders

Naast thematische allocatie zijn er andere manieren waarop investeerders impact kunnen maken.

Een voor de hand liggende eerste stap is het uitsluiten van bedrijven die bijdragen aan het plasticprobleem – zoals producenten van virgin fossiel-gebaseerde plastics (terwijl er minder vervuilende alternatieven bestaan),

bedrijven zonder reductiedoelstellingen of bedrijven die waste-to-energy als hoofdstrategie hanteren.

Engagement is een tweede krachtig instrument. Investeerders kunnen bedrijven aanmoedigen om plasticgebruik te reduceren en circulaire oplossingen te implementeren. Dat vraagt om een serieuze dialoog over strategie, maar ook om concrete, meetbare doelstellingen (bijvoorbeeld een procentuele reductie binnen een bepaalde termijn) en transparante rapportage over plasticgebruik. Via stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen kunnen investeerders daarnaast steun geven aan resoluties die gericht zijn op vermindering, hergebruik of circulair ontwerp.

Juist bij engagement is het belangrijk om alert te zijn op greenwashing. Niet alle duurzaam ogende proposities zijn in de praktijk effectief. Soms wordt herbruikbaarheid geclaimd terwijl het product in de praktijk zelden of nooit wordt teruggebracht, of worden verpakkingen 'recyclebaar' genoemd terwijl er geen func-

tionerende keten bestaat om ze daadwerkelijk te recyclen.

Van symptoombestrijding naar structurele impact

Plastic is alomtegenwoordig, en de gevolgen voor mens en planeet zijn ingrijpend. Oplossingen bestaan – maar vragen om een fundamentele heroriëntatie van economische logica én kapitaalstromen. Als investeerder kun je kiezen: blijf je meebewegen met het bestaande systeem, of zet je vermogen in voor structurele verandering?

Door te investeren in refuse, reduce en reuse, en tegelijkertijd kritisch te blijven op recycling en recover, kun je bijdragen aan een economie waarin plastic zijn plaats verliest als wegwerpproduct – en waarin circulaire principes de norm worden.

Wil je verkennen hoe jouw portefeuille kan bijdragen aan een plasticarme toekomst? Neem contact op met Ruth van de Belt via ruth@kosmosimpact.nl voor een verkennend gesprek.

De informatie die is opgenomen in deze publicatie is uitsluitend bestemd voor algemene doeleinden. Deze publicatie is geen aanbod en u kunt aan deze publicatie geen rechten ontleen. Bij de totstandkoming van deze publicatie hebben wij de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht bij de selectie van extern bronnen. Wij kunnen niet garanderen dat de informatie van deze bronnen die in deze publicatie zijn opgenomen juist en volledig is of in de toekomst zal blijven. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor druk- en zetfouten.

Wij zijn niet verplicht de informatie die we hebben overgenomen in deze publicatie te actualiseren of te wijzigen. Alle rechten ten aanzien van de inhoud van de publicatie worden voorbehouden, inclusief het recht van wijziging.